

Vicenç Villatoro Dietari 1997-1998

Leonard Muntaner Ed., Palma, 2007

Alfred Mondria

En *L'ofici de mirar* (1998), Vicenç Villatoro destacava una màxima de La Rochefoucauld: «*Mai ningú no és tan feliç ni tan desgraciat com s'imagina*». Tot seguit, l'autor no podia deixar d'admetre que, «*somrient, esborro alguna de les notes d'aquest dietari*». Hi ha una tendència en Villatoro a fugir d'estrídències, a buscar un punt d'equilibri —sovint impossible— entre l'eufòria desmesurada i l'abatiment, entre l'acció i l'immobilisme que provoca la cuirassa de l'escèptic. Una actitud que també és present en aquest segon volum, *Dietari 1997-1998*, però sota la perspectiva de l'escriptor que ha decidit llançar-se a primera línia política. Les reflexions morals i biogràfiques que en *L'ofici de mirar* s'agrupaven sota generalitzacions assagístiques, guanyen en intensitat en un dietari que combina l'avaluació més reposada i la febricitat del dia a dia, un ritme d'esdeveniments que no es poden aturar i el propòsit ferm de passar-los pel filtre de la literatura. Amb la certesa que política i escriptura no participen d'un llenguatge comú, Vicenç Villatoro no renuncia a trobar interseccions i confluències, fer d'un any en un alt càrrec de l'administració el seu privilegiat observatori de la condició humana.

Com Claudio Magris en *El Danubi*, Villatoro sent una debilitat manifesta pels espais de frontera, geogràfics i alhora ànims. Tot i que la identitat és la base des d'on defineix i cartografia el seu món, l'autor es mostra, més aviat, partidari d'una mediterraneïtat que es ramifica pel sud de França i eclosiona a Itàlia, el seu país sentimental. Contràriament als mites d'un noucentisme hel·lènic, Villatoro s'adscriu al que simbolitza la judeïtat: el drama i la voluntat de no dissoldre's com a poble. Uns encreuaments que també formen part del seu caràcter: atret pel desig d'intervenció en la vida pública, sap que no disposa de l'arrogància i la seguretat inherents a l'home polític. Villatoro s'autoretrata incapaç de la confrontació, incòmode —quasi paralytitzat— quan el foc o el gel manen sobre la tebió diplomàtica i els pactes. La lucidesa —i les incomoditats— d'habitar zones grises d'un declarat seguidor del tarannà i les idees de Gaziél.

Vicenç Villatoro consignà un any de l'etapa en què fou director general de Cultura a Catalunya: batalles polítiques, perfils de personatges públics, notes sobre literatura i reflexions morals es donen cita en un dietari que conté tots els atractius del gènere.

Privilegis de l'intrús

Aquest posicionament d'actor i trànsfuga és el que li permet a Villatoro traçar un quadre complet i matisat d'un any que començà en aquest *Dietari* amb l'oferta del conseller Joan Mª Pujals perquè acceptara la Direcció General de Cultura el 1997. Una proposta tan atractiva per les funcions i els reptes com per l'escenografia utilitzada: els gestos i la teatralitat del poder són un dels eixos vertebradors d'aquestes pàgines, segons insinua amb seducció i escrupolositat. A través de la nota curta —reescrita amb tacte suficient perquè conserve la sensació d'immediatesa— i la successió d'apunts, l'autor combina la impressió periodística i l'anàlisi distanciada, la descripció de protagonistes i l'accés al Villatoro més íntim: aquesta alternança entre balanç memorialístic i l'empremta de l'instant que conformen l'entramat dels bons dietaris.

Un conseller, Joan Mª Pujals, que és un dels millors personatges del llibre i que funciona com a espill de l'autor, que no s'està de subratllar l'admiració per aquest instint polític —un optimisme bregós—, però també la desconfiança davant del propòsit de voler guanyar sempre la partida. Villatoro s'hi troba més ben encaixat en el paper de mitjançer, com la guerra entre Pujals i Josep Mª Flotats que intentà desactivar. Ara bé, quan l'esgrima i les ambaixades són substituïdes per la porra i el cos a cos —memorable el passatge amb insults i gravadores per l'aire— és el moment en què l'autor plega velles; un pànic al xoc que Villatoro no sap si obeeix a una estratègia o bé a feblesa de caràcter. Si de cas, una mena de defensa per sobreviure en la selva sense ser un depredador.

Un període, el del *Dietari 1997-1998*, que coincideix amb els moviments tàctics del maragallisme per l'assalt a la Generalitat. En aquest sentit, Villatoro consigna breus traços de Jordi Pujol que, sumats, concreten un bon retrat: un esperit casolà que reparteix converses i salutacions en un restaurant i que, a continuació, prepara l'encontre amb un primer ministre europeu. La satisfacció és notòria per haver estat prop de Pujol en la confecció de discursos i en decisions, d'haver accedit a una figura —la vella escola dels grans lideratges— capaç d'aglutinar un magma tan imprecís com el de Convergència. No obstant, Villatoro no camufla el recel perquè no li hagen donat més joc a qui consideraven un incondicional. Pel que fa al mapa dels afectes, destaca Pilar Rahola —amb claroscurs— o la relació amb Joan B. Culla i Salvador Cardús. Les galtades

són escasses, però Bru de Sala en rep alguna, i amb l'espanyolisme biliós d'Arcadi Espada i de cert socialisme el to puja de volum.

Des del despatx, Villatoro veu desfilat un processó de vanitats en competició, artistes que pensen que el seu currículum obliga l'administració a concedir-los subvencions, beneficiaris del proteccionisme i defensors irritats de la seua independència. Fins i tot arriben a demanar-li diners per anar-se'n a casa i no fer res. L'autor recorda que les polítiques culturals s'han de dissenyar per als ciutadans i no per als gremis, en el que jutja com una nova etapa de «*medievalització*» en què desapareix la noció de bé comú. Villatoro no nega les contradiccions de fer compatible política cultural i lin-

III
Els gestos i la teatralitat del poder són un dels eixos vertebradors d'aquestes pàgines, segons insinua l'autor amb seducció i escrupolositat

güística, comercialitat i projectes dignes —la identitat com a orgull i com a nosa—, però en una època d'individualisme exacerbada, aposta —melòman i amb bon ull per al teatre— per l'espectacle públic i, voluntariós, posa una dosi extra d'entusiasme en l'esquifida indústria de cinema en català.

Hi ha una inquietud indissimulada perquè les actuacions del Villatoro polític no esguiten la seua obra literària, que l'escriptura no es difumina en un segon pla. Una passió que prolonga a les lectures: el seu cànon passa per autors com Bassani i Albert Cohen, històries on s'endevina un marc de tragèdia. La calidesa d'Espriu sota una capa de sequedat, el pols entre tradició i renovació de Bashevis Singer i la vulnerabilitat de Borges que s'amaga en l'experimentalisme són algunes de les millors anotacions del *Dietari*. El que més desconcerta d'aquest bon lector és la reticència a Josep Pla, per temes, model de llengua i forma d'abordar la realitat, amb moltes més coincidències de les que Villatoro voldria. Com diu un apostòlic i fervorós Sam Abrams —amb més raó que un sant—, Pla és un escriptor de projecció internacional que els catalans no se l'acaben de creure. I amb el pecat, la penitència: el càrrec de Villatoro coincideix amb la celebració de l'Any Pla, tal i com recorda en cada acte que no pot defugir.

Un majestuós partit de tennis entre Martina Hingins i Venus Williams, o bé taques i pinzellades de paisatges serveixen per

desplegar una escriptura d'adjectiu condensat, sense ostentació, on predominen amb bon criteri verbs i substantius. Una capacitat d'observació —i de relat— que impregna fragments com el del viatge a Andalusia per visitar el poble de son pare, o en travessar un País Valencià de «*geografia xilena*» —sempre excessiu— que accentua la seua sensació d'estranyesa. Uns apunts —desig de centralitat i sentit comú— que no lliguen amb el resistencialisme victimista, la marginalitat esquerrana i cridanera que escolta Villatoro del receptari d'Eliseu Climent.

«*La por infantil escampa encenent el llum. La por adulta, de vegades, apagant-lo*», deia Villatoro en *L'ofici de mirar*. En un dels contes de Primo Levi que recrea la construcció del Golem de Praga, quan ja el té acabat el protagonista esclata d'alegria, però sense oblidar que «*la joia del jeu sempre comporta una punta d'espant*». Davant la impossibilitat d'apartar la mirada de la tragèdia, un filosemita Vicenç Villatoro opta també pel dubte —prevencions i interrogants— en la seua novel·la *Memòria del traïdor*. Poc amic de la transcendència germànica, més captivat per la sorpresa del barroc que no per l'allau romàntica, mediterrani per oposició a la marca atlàntica, un Villatoro que encara s'estremeix amb les onades de l'èpica es confessa més pròxim d'un Hèctor derrotat que de l'heroisme immisericorde d'Aquil·les. No és una mala opció per entrar en política —i eixir-se'n— sense deixar-se la pell d'escriptor.

ESCRIPTOR. Villatoro (Terrassa, 1957) s'adscriu al que simbolitza la judeïtat: el drama i la voluntat de no dissoldre's com a poble.